

“OILA VA XOTIN-QIZLAR” ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI

OILA, XOTIN-QIZLAR VA IJTIMOIY HAYOT

e l e k t r o n i l m i y j u r n a l

2/2022

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan
2021-yil 17-iyundagi 1190-sonli “Ommaviy axborot vositasi davlat
ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risida guvohnoma” berilgan.

“Oila, xotin-qizlar va ijtimoiy hayot” jurnali “Ijtimoiy boshqaruv”
jurnalining vorisidir.

*Jurnal mahalla va oila institutlarini mustahkamlash hamda gender tengligiga
oid barcha ijtimoiy masalalar sohasida fanlararo fundamental, ilmiy-amaliy
tadqiqotlar va innovatsion g‘oyalarni tatbiq etishga ixtisoslashgan nashrdir.*

ISSN 9874-4126

TOSHKENT

TAHRIR HAY'ATI RAISI:

EGAMBERDIYEVA Nodira Melibayevna (Bosh muharrir) – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI:

NARBAYEVA Tanzila Kamalovna – *sotsiologiya fanlari doktori, professor.*

MUSURMANOVA Aynisa Musurmanovna (Bosh muharrir o'rinbosari) – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

ABDURAMANOV Xamid Xudaybergenovich – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*

BEGIMQULOV Uzoqboy Shoimqulovich – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

FARFIYEV Bahromjon Atxamdjanovich – *sotsiologiya fanlari doktori, dotsent.*

ISHQUVATOV Valikhul Turdiyevich – *tarix fanlari doktori, professor.*

KARAMYAN Marietta Xachaturovna – *psixologiya fanlari doktori, professor.*

MUSLIMOV Narzulla Alixanovich – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

NURMATOVA Mukarram Axmedovna – *falsafa fanlari doktori, professor.*

NARMATOV Nuriddin Soatmuradovich – *yuridik fanlari doktori, professor.*

RAHMANQULOVA Nilufar Xodji-Akbarovna – *yuridik fanlari doktori, dotsent.*

SAYDIVALIYEVA Xurshida Xodjiakbarovna – *yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).*

SODIQOVA Shohida Markhobayevna – *sotsiologiya fanlari doktori, professor.*

ZOHIDOV Azamatjon A'zamovich – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Эгамбердиева Нодира Мелибаевна (Главный редактор) – *доктор педагогических наук, профессор.*

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Нарбаева Танзила Камаловна – *доктор социологических наук, профессор.*

Мусурманова Айниса Мусурмановна (Заместитель главного редактора) – *доктор педагогических наук, профессор.*

Абдураманов Хамид Худайбергеневич – *доктор экономических наук, профессор.*

Бегимкулов Узокбой Шоимкулович – *доктор педагогических наук, профессор.*

Фарфиев Бахромжон Аткамджанович – *доктор социологических наук, доцент.*

Ишкuvatov Валикул Турдыевич – *доктор исторических наук, профессор.*

Карамян Мариэтта Хачатуровна – *доктор психологических наук, профессор.*

Муслимов Нарзулла Алиханович – *доктор педагогических наук, профессор.*

Нурматова Мукаррам Ахмедовна – *доктор философских наук, профессор.*

Нарматов Нуриддин Соатмурадович – *доктор юридических наук, профессор.*

Рахманкулова Нируфар Ходжи-Акбаровна – *доктор юридических наук, доцент.*

Сайдивалиева Хуршида Ходжиакбаровна – *доктор философии юридических наук (PhD).*

Содикова Шохид Мархобаевна – *доктор социологических наук, профессор.*

Зокидов Азаматджон Аъзамович – *доктор экономических наук, профессор.*

THE CHAIRMAN OF THE EDITORIAL BOARD:

Egamberdieva Nodira Melibayevna (Editor-in-Chief) – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Narbayeva Tanzila Kamalovna – *Doctor of Sociological sciences, Professor.*

Musurmanova Aynisa Musurmanovna (Deputy Editor-in-Chief) – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

Abduramanov Khamid Khudaybergenovich – *Doctor of Economic Sciences, Professor.*

Begimkulov Uzokhboy Shoimkhulovich – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

Farfiyev Bakhromjon Atkhamdjanovich – *Doctor of Sociological Sciences, Associate Professor.*

Ishkuvatov Valikhul Turdiyevich – *Doctor of Historical Sciences, Professor.*

Karamyan Marietta Khachaturovna – *Doctor of Psychological Sciences, Professor.*

Muslimov Narzulla Alikhanovich – *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.*

Nurmatova Mukharram Akhmedovna – *Doctor of Philosophical Sciences, Professor.*

Narmatov Nuriddin Soatmuradovich – *Doctor of Law Sciences, Professor.*

Rakhmankulova Nilufar Khodji-Akbarovna – *Doctor of Law Sciences, Assistant Professor.*

Saydivaliyeva Khurshida Khodjiakbarovna – *Doctor of Philosophy in Law (PhD).*

Sodikova Shokhida Markhobayevna – *Doctor of Sociological Sciences, Professor.*

Zokhidov Azamatjon Azamovich – *Doctor of Economic Sciences, Professor.*

SOTSILOGIYA

Egamberdiyeva N.M., Xonturayev B. Gender yondashuv asosida yoshlarni kasbga yo'naltirishning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari..... 4

Jurayeva Sh.S. Globallashuv sharoitida migratsion munosabatlarning oilalar barqarorligiga psixologik ta'siri..... 14

OILA VA JAMIYAT

Nurullayeva U.N. Xotin-qizlarga nisbatan oiladagi tazyiq va zo'ravonlik holatlari: sabab va oqibatlar, yechim yo'llari..... 22

Kurbanov E.E. Yangi O'zbekistonda demokratik islohotlarning nazariy-siyosiy evolyutsiyasi 34

Tashkenbayeva D.B. Turmush o'rtog'i nogiron yoki ruhiy kasal bo'lgan ayollar bilan ishlash bo'yicha metodik tavsiyalar..... 44

PSIXOLOGIYA

Abdusamatov X.U., Sharapova D.B. Uy bekasi sindromining oldini olish bo'yicha psixologik tavsiyalar 53

Odilbekov M.M. Turmush o'rtog'i vafot etgan ayollar bilan psixologik ishlash mexanizmlari..... 65

Abduraxmonova F.A. Turmush o'rtog'i bedarak yo'qolgan ayollar bilan ishlash bo'yicha psixologik tavsiyalar 74

Sa'dullayeva J.I. Turmush o'rtog'i jazo muddatini o'tash muassasasidagi ayollar bilan ishlashda psixologik tavsiyalar 84

MAHALLA VA OILA HUQUQI

Alimov S.K. Mamlakatimizda tazyiq va zo'ravonlik holatlaridan jabrlangan ayollarga yordam berish tizimining huquqiy tahlili..... 92

PEDAGOGIKA

Yakubov O. Ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari 99

Nurullayeva Umida Nuriddinovna,
“Oila va xotin-qizlar” ilmiy-tadqiqot instituti
qisqa muddatli loyiha ishtirokchisi

XOTIN-QIZLARGA NISBATAN OILADAGI TAZYIQ VA ZO‘RAVONLIK HOLATLARI: SABAB VA OQIBATLAR, YECHIM YO‘LLARI

Annotatsiya. Maqolada ayollarga nisbatan zo‘ravonlik va tazyiq holatlari ijtimoiy munosabatlarning barcha jabhalarida salbiy ko‘rinishda mavjud bo‘lishi ehtimolini ilmiy jihatdan konseptual o‘rganish lozimligi keltirilgan. Oiladagi zo‘ravonlik va tazyiqdan, asosan, ayollar jabr ko‘rishi aniqlanib, uning asosiy shakllari, sabablari va oqibatlari o‘rganish asosida tasniflangan. Oiladagi munosabatlarni tartibga soluvchi qonunchilik hujjatlari, oilaviy zo‘ravonlik va tazyiqdan jabr ko‘rgan ayollarni himoya qilishning milliy tajribasi o‘rganilgan.

Аннотация. В статье изложена необходимость научного осмысления возможности существования ситуаций насилия и угнетения во всех аспектах общества в отношении женщин. На основе исследований и наблюдений классифицируются основные формы, причины и последствия семейного насилия, а также женщины определяются как основная уязвимая группа. Изучен национальный опыт защиты женщин, пострадавших от семейного насилия и домогательств на основе анализа правовых документов и механизмов оказания помощи.

Annotation. The article outlines the need for a scientific understanding of violence and harassment as a negative manifestation of social relations and behavior in all societies, including families. Based on research and observations, the main forms, causes and consequences of domestic violence are classified, and women are identified as the main vulnerable group. The national experience of protecting women victims of domestic violence and harassment was studied based on the analysis of legal documents and assistance mechanisms.

Tayanch soʻzlar: oiladagi zoʻravonlik va tazyiq, xotin-qizlarga nisbatan jismoniy zoʻravonlik, jinsiy zoʻravonlik, psixologik zoʻravonlik, iqtisodiy zoʻravonlik, himoya orderi, tazyiq va zoʻravonlikka sabab boʻluvchi omillar va oqibatlar, RESPECT women, xotin-qizlarga koʻmak berish, rehabilitatsiya qilish.

Ключевые слова: домашнее насилие и домогательство, физическое насилие над женщинами, сексуальное насилие, психологическое насилие, экономическое насилие, охранный ордер, причины и последствия домогательств и насилия, RESPECT women, поддержка и реабилитация женщин.

Key words: domestic violence and harassment, physical abuse of women, sexual abuse, psychological abuse, economic abuse, preservation order, causes and consequences of harassment and abuse, RESPECT women, support and rehabilitation of women.

**“Hamma odamlar oʻz qadr-qimmatini hamda
huquqlarida erkin va teng boʻlib tugʻiladilar.
Ularga aql va vijdon ato qilingan, binobarin bir-birlariga
nisbatan birodarlik munosabatida boʻlishlari kerak”**

*Inson huquqlari umumjahon
deklaratsiyasi, 1-modda*

Kirish. Insonlarning oʻzaro ijtimoiy munosabatlari asosida insoniyat taraqqiyotining oʻziga xos jihatlari va tarixiy rivojlanish shakllari paydo boʻlgan. Tazyiq va zoʻravonlikka asoslangan xulq-atvor hamda oʻzaro munosabatlar ham mazkur jarayonda oʻz oʻrniga ega. Tarixga nazar solsak, ijtimoiy taraqqiyotning har bir bosqichida zoʻravonlikka asoslangan munosabatlarni koʻrish mumkin. Zero zoʻravonlik ham ijtimoiy munosabatlarning bir koʻrinishi sifatida azaldan barcha jamiyatlarda mavjud boʻlib kelgan. Tazyiq va zoʻravonlik holatlarini ijtimoiy munosabatlar nuqtayi nazaridan koʻrib chiqish insoniyat taraqqiyotini boshqa tomondan anglash imkonini beradi.

Har yili sayyoramiz boʻylab yarim milliondan ortiq odam zoʻravonlikdan vafot etadi, koʻpchiligi jamoaviy va shaxslararo nizolar natijasida tan jarohatlari oladi. Jahon sogʻliqni saqlash tashkiloti maʼlumotlariga koʻra, zoʻravonlik dunyo boʻylab 15 yoshdan 44 yoshgacha boʻlgan odamlar oʻlimining asosiy sabablaridan biridir¹.

Asosiy qism. Maʼlumki, insoniyat doimo har tomonlama mukammallikka intilib kelgan. Lekin, afsuski, jamiyat bir maromda rivojlanmaydi. Baʼzan taraqqiyot turli urush va zoʻravonliklar bilan oʻrin almashib keladi. Umuman olganda, zoʻravonlik ham aynan mana shunday

**Har yili sayyoramiz
boʻylab yarim
milliondan
ortiq odam
zoʻravonlikdan
vafot etadi,
koʻpchiligi
jamoaviy va
shaxslararo nizolar
natijasida tan
jarohatlari oladi.**

¹ Родина И.В. Социальная проблематизация насилия в семье в современной России. — С.7. <https://www.dissercat.com/content/sotsialnaya-problematizatsiya-nasiliya-v-seme>

“Zo‘ravonlikning mohiyati odamlar o‘rtasidagi iroda erkinligini yo‘q qilish jarayoni bo‘lib, bir tomonning kuch ishlatish va tashqi majburlash yo‘li bilan o‘z irodasini boshqalarga yuklashidir”.

buzilish holatlaridan biri sanaladi. Zo‘ravonliksiz jamiyat mukammal jamiyat bo‘lardi. Shu sababli zo‘ravonlik hodisasini ijtimoiy va individual hayotning ajralmas elementi sifatida ilmiy jihatdan o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

A.A.Guseinov va R.A.Apresyan kabi bir qator olimlarning fikricha: “Zo‘ravonlikning mohiyati odamlar o‘rtasidagi iroda erkinligini yo‘q qilish jarayoni bo‘lib, bir tomonning kuch ishlatish va tashqi majburlash yo‘li bilan o‘z irodasini boshqalarga yuklashidir”². Olimlarning nazarida bitta fikrning ikkinchi fikrga o‘z xohishi bilan bo‘ysunish holati bundan mustasno. Misol uchun, oilada o‘g‘il otasining fikrini ma‘qul bilib, unga o‘z xohishi bilan bo‘ysunishi zo‘ravonlik holati hisoblanmaydi.

Zo‘ravonlik va tazyiq tushunchasini har tomonlama o‘rganish va ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Chunki bunday munosabatlar doimiy ravishda davlatlar, millatlar, alohida guruhlar, shaxslar va oila a‘zolari o‘rtasida sodir bo‘lishi kuzatiladi. Oiladagi zo‘ravonlik va tazyiq holatlarini o‘rganganda uning tarkibiy elementlarini alohida inobatga olish hamda omillarni tahlil qilish dolzarb sanaladi.

AQSHda XX asrning ikkinchi yarmida oiladagi zo‘ravonlik milliy muammo sifatida e‘tirof etildi va fanlararo ilmiy tahlil obyektiga aylandi. Eng mashhur ilmiy loyihalar qatoriga 1975-yilda amerikalik sotsiologlar tomonidan o‘tkazilgan hamda 1985-yilda A.Strauss³ boshchiligidagi bir guruh mutaxassislar tomonidan oiladagi zo‘ravonlik muammolarini umummilliy o‘rganishni davom ettirilishi kiradi. Bu sotsiologlar va boshqa bir qator amerikalik olimlar (L. Lerman, L. Sherman, R. Burk, D. Finkelxor, K. Yollo va boshqalar) bugungi kungacha oiladagi zo‘ravonlik sohasini o‘rgangan yetakchi mutaxassislardan hisoblanadi⁴. Bugungi kunda ham AQSH hukumati oiladagi zo‘ravonlikni tadqiq qilish va unga qarshi kurashishning yangi yondashuvlarini ishlab chiqishga katta sarmoya kiritib kelmoqda.

Ayollarga nisbatan eri yoki yaqin sherigi tomonidan zo‘ravonlik va tazyiq o‘tkazilishi sog‘liqni saqlash va inson huquqlarining jiddiy buzilishi hisoblanadi. JSST tomonidan e‘lon qilingan hisob-kitoblarga ko‘ra, dunyo bo‘ylab, taxminan, har uchinchi (30%) ayol o‘z hayoti

² Гусенинов А.А., Апресян Р.Г. Этика: Учебник. – Москва: Гардарики, 2000. – С 32.

³ Страусс А., Корбин Дж. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техники. Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Procedures and Techniques. – Москва: Эдиториал УРСС, 2001. – 256 с.

⁴ И.В. Родина. Социальная проблематизация насилия в семье. <https://www.disserscat.com/content/sotsialnaya-problematizatsiya-nasiliya-v-seme>

davomida turmush o'rtog'i yoki boshqa shaxs tomonidan jismoniy yoki jinsiy zo'ravonlikka duchor bo'ladi⁵.

Oilaviy zo'ravonlik global muammolardan biri bo'lib, ayollar begonalar tomonidan emas, balki o'z oila a'zolarining tajovuzkor harakatlari qurboni bo'ladi. Bu badanga unchalik katta bo'lmagan yengil shikast yetkazish bilan bog'liq o'rta og'irlikdagi jinoyatlar hamda qotilliklarga tegishli. Yaqin insonlariga nisbatan tajovuz holatlari deyarli barcha mamlakatlarda qayd etiladi. Shu nuqtayi nazardan guruhdagi, jumladan, oiladagi tazyiq va zo'ravonlik holatlarini quyidagicha ta'riflash mumkin:

Zo'ravonlik biror insonga nisbatan jismoniy, ruhiy, jinsiy va iqtisodiy ta'sir o'tkazish yoki bunday ta'sir o'tkazish choralari qo'llash bilan tahdid qilish orqali ularning hayoti, sog'lig'i, jinsiy daxlsizligi, sha'ni, qadr-qimmati va qonun bilan himoyalangan boshqa huquqlari hamda erkinliklariga tajovuz qiladigan g'ayrihuquqiy harakat yoki harakatsizlik holatlarini qamrab oladi. *Tazyiq* esa sodir etilganligi uchun ma'muriy yoki jinoiy javobgarlik nazarda tutilmagan, insonning, jumladan, xotin-qizlarning sha'ni va qadr-qimmatini kamsitadigan harakat yoki harakatsizlik, shilqimlik holatlarini nazarda tutadi.

Oiladagi tazyiq va zo'ravonlik – shaxsning jismoniy va ruhiy salomatligiga zarar yetkazadigan, oila a'zolarining maqbul hayotiga xalal beradigan, oiladagi bolalarning normal rivojlanishi uchun xavf tug'diradigan, oila a'zolaridan birining huquqlarini buzadigan har qanday harakatdir.

Bugungi kunda oiladagi tazyiqlar va zo'ravonliklar tufayli ayollarni asrash va himoya qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasi "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonunining 3-moddasiga ko'ra, "tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rganlar – o'ziga nisbatan tazyiq va zo'ravonlik sodir etilishi tahdidi ostida bo'lgan yoki tazyiq va zo'ravonlik natijasida jabrlangan ayollar"dir.

Oilaviy zo'ravonlik va tazyiq o'tkazish zo'rlik qilish xatti-harakatlarida namoyon bo'lib, u ko'p hollarda jismoniy zo'ravonlik va tazyiq bilangina chegaralanmaydi, balki oiladagi insonlarni qat'iy chegaralash, xo'rlash, zug'um o'tkazish va qo'rqitish kabi shakllar orqali ham namoyon bo'lishi mumkin. Shunga ko'ra, oiladagi tazyiq va zo'ravonliklar *jismoniy, jinsiy, ruhiy va iqtisodiy* turlarga ajratilishi mumkin.

***Oilaviy
zo'ravonlik global
muammolardan
biri bo'lib,
ayollar begonalar
tomonidan emas,
balki o'z oila
a'zolarining
tajovuzkor
harakatlari
qurboni bo'ladi.***

⁵ Violence against women Prevalence Estimates, 2018. Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. WHO: Geneva, 2021.

***Oiladagi
zo‘ravonliklar
borasida
to‘plangan statistik
ma’lumotlar
yillar kesimida
kuzatish imkonini
bersa-da, oilaviy
zo‘ravonlikdan
jabrlanganlarning
aksariyati bu
borada ma’lum
qilishni lozim
topilmasligi
sababli oilaviy
zo‘ravonlik va
tazyiq holatlarining
aniq ko‘lamini
bilish imkoni
chegaralagan.***

Xotin-qizlarga nisbatan oiladagi jismoniy zo‘ravonlik xotin-qizlarga nisbatan og‘irligi turli darajada bo‘lgan tan jarohatlari yetkazish, ularni xavf ostida qoldirish, hayoti xavf ostida qolgan shaxsga yordam ko‘rsatmaslik, zo‘ravonlik xususiyatiga ega boshqa huquqbuzarliklar sodir etish, jismoniy ta’sir o‘tkazish yoki bunday ta’sir o‘tkazishning o‘zga choralarini qo‘llash bilan tahdid qilish orqali xotin-qizlarning hayoti, sog‘lig‘i, erkinligi hamda qonun bilan himoya qilinadigan boshqa huquqlari va erkinliklariga tajovuz qilinadigan zo‘ravonlik shaklidir.

Xotin-qizlarga nisbatan oiladagi jinsiy zo‘ravonlik o‘z ichiga xotin-qizlarga nisbatan ularning roziligisiz shahvoniy xususiyatga ega harakatlarni sodir etish orqali jinsiy daxlsizlikka va jinsiy erkinlikka tajovuz qiladigan zo‘ravonlik xatti-harakati, shuningdek, zo‘rlik ishlatish bilan tahdid qilish yoxud ayol jinsidagi voyaga yetmagan shaxslarga nisbatan axloqsiz harakatlar sodir etish orqali uchinchi shaxs bilan jinsiy aloqa qilishga majburlash holatlarini qamrab oladi.

Xotin-qizlarga nisbatan oiladagi iqtisodiy zo‘ravonlik xotin-qizlarga nisbatan turmushda amalga oshirilgan zo‘ravonlik turi bo‘lib, xotin-qizlarning normal yashashi va kamol topishi uchun oziq-ovqat, uy-joy hamda boshqa zarur shart-sharoitlar bilan ta’minlanishga bo‘lgan huquqini, mulk huquqini, ta’lim olish hamda mehnatga oid huquqini amalga oshirishni cheklashga olib keladigan harakat yoki harakatsizlikni o‘z ichiga oladi.

Xotin-qizlarga nisbatan oiladagi ruhiy zo‘ravonlik xotin-qizlarni haqoratlash, ularga tuhmat qilish, tahdid qilish, ularning sha’ni va qadr-qimmatini kamsitish, shuningdek, ularning xohish-irodasini cheklashga qaratilgan boshqa harakatlarda ifodalanadigan zo‘ravonlik turi bo‘lib, reproduktiv sohada nazorat qilish, tazyiq va zo‘ravonlikdan jabrlanuvchida o‘z xavfsizligi uchun xavotir uyg‘otgan, o‘zini himoya qila olmaslikka olib keladigan yoki ruhiy sog‘lig‘iga zarar yetkazgan harakat yoki harakatsizliklardir.

Deyarli barcha davlatda zo‘ravonlik holatlari, jumladan, oiladagi zo‘ravonliklar borasida to‘plangan statistik ma’lumotlar mavjud bo‘lib, ular mavjud holat yuzasidan o‘zgarishlarni yillar kesimida kuzatish imkonini bersa-da, oilaviy zo‘ravonlikdan jabrlanganlarning aksariyati bu borada ma’lumot berishni lozim topilmasligi sababli oilaviy zo‘ravonlik va tazyiq holatlarining aniq ko‘lamini bilish imkoni chegaralagan. Oiladagi tazyiq va zo‘ravonlik holatlarini o‘rganish mutasaddi organ vakillarining mahorati va tajribasini talab qiladi.

Zo‘ravonlik va tazyiqqa sabab bo‘luvchi umumiy omillarga quyidagilarni kiritish mumkin:

- ta'lim va madaniyat darajasining pastligi jinsiy zo'ravonlikni sodir etish va jinsiy zo'ravonlikka duchor bo'lish ehtimolini oshiradi;
- bolalik davrida zo'ravonlikni boshdan kechirish zo'ravonlik qilish va unga duchor bo'lish ehtimolini oshiradi;
- oilada kuzatilgan zo'ravonlik tufayli zo'ravonlik qilish va unga duchor bo'lish ehtimoli oshadi;
- shaxsning antisotsial jihatdan buzilishi zo'ravonlik qilish ehtimolini oshiradi;
- spirtli ichimliklar yoki narkotik moddalarni iste'mol qilish zo'ravonlik qilish va unga duchor bo'lish ehtimolini oshiradi;
- erkaklarning zararli odatlari va xulq-atvor normalari, shu jumladan, ko'pxotinlilikka moyillik va zo'ravonlikni oqlaydigan munosabatlar zo'ravonlik qilish ehtimolini keskin oshiradi;
- erkaklarga imtiyozli yoki yuqori lavozimni, ayollarga esa pastroq lavozimni belgilovchi ijtimoiy normalar erkaklar tomonidan amalga oshirilgan zo'ravonlik holatlarini oqlash va bunga yo'l ochib berish;
- ayollarning ishga joylashishdagi imkoniyatlarining cheklanganligi ularni tazyiq ostida yashashga ko'nikishiga sabab bo'ladi;
- gender tengligining quyi darajasi, ya'ni diskriminatsion qoidalar ayollarning qaram bo'lib, chidab yashashiga olib keladi.

Erkaklarning zararli odatlari va xulq-atvor normalari, shu jumladan, ko'pxotinlilikka moyillik va zo'ravonlikni oqlaydigan munosabatlar zo'ravonlik qilish ehtimolini keskin oshiradi.

Ko'plab tadqiqotlar va kuzatishlar natijasida oilada turmush o'rtog'i tomonidan zo'ravonlik va tazyiqqa uchragan ayollarning soni ko'payishiga sabab bo'luvchi omillar mavjudligi aniqlandi. Ularni shartli ravishda to'rtga bo'lish mumkin:

- urning o'tmishida birovga zo'ravonlik qilish va tazyiq o'tkazish tajribasi mavjud bo'lsa;
- er va xotin o'rtasidagi kelishmovchiliklar va oilaviy hayotdan qoniqmaslik holatining mavjudligi;
- juftlikning o'zaro munosabatidagi qiyinchiliklar;
- erkakning oiladagi dominantlikka, hamma narsani nazorat qilishga intilishi.

Oiladagi zo'ravonlik tufayli xotin-qizlarda qisqa va uzoq muddatli, yengil yoki jiddiy jismoniy, ruhiy, jinsiy va reproduktiv salomatlikka oid

*Farzandlar uchun
ota-onaning xulq-
atvori, to'g'ri
va noto'g'ri
xatti-harakatlari
namuna sifatida
gavdalanadi.*

muammolar kelib chiqishi mumkin. Zo'ravonlikning yuqorida keltirilgan turlari oiladagi farzandlarga ham ta'sir o'tkazmay qo'ymaydi. Bu esa jamiyat uchun katta ijtimoiy va iqtisodiy muammolar hamda xarajatlar keltirib chiqaradi. Oiladagi zo'ravonlik bir qator ayanchli oqibatlariga olib kelishi mumkin. Bularga, asosan, quyidagi holatlar kiradi:

- o'lim yoki o'z joniga qasd qilish holatlari;
- jiddiy lat yeyish va jarohatlanish: zo'ravonlik haqida xabar bergan ayollarning 42 foizi turmush o'rtog'i tomonidan amalga oshirilgan zo'ravonlik tufayli jarohatlanganligi ma'lum bo'lgan⁶;
- ayol homiladorlik davrida amalga oshirilgan zo'ravonlik tufayli 13 foiz holatda homilaning tushishi, 41 foiz holatda esa bolaning vaqtidan oldin tug'ilishiga sabab bo'lgani kuzatilgan;⁷
- depressiya va posttravmatik stress psixologik o'zgarishlarga sabab bo'ladi;
- zo'ravonlikni boshdan kechirgan insonlarning ichkilikbozlik yoki giyohvandlikka ruju qo'yishi.

Shubhasiz, oilada ota-ona bolalarning kamol topishida katta ta'sir ko'rsatadi. Farzandlar uchun ota-onaning xulq-atvori, to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlari namuna sifatida gavdalanadi. Har birimiz ota-ona munosabatlarining namunasiga egamiz, lekin afsuski, u har doim ham muhabbat va o'zaro hurmatni ifodalamaydi. Dunyoda har kuni ko'plab bolalar oilaviy zo'ravonlikning guvohi bo'ladi. Ular jamiyatning eng zaif va yordamga muhtoj qatlami bo'lib, bu kabi ayanchli holatlarning guvohi, jabrlanuvchisiga aylanadi. Notinch muhitga ega oila farzandlari uchun bu muhit tabiiydek tuyuladi, ular hamma narsa boshqacha bo'lishi mumkinligini tasavvur ham qilolmaydi. Ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar ota-onasiga bog'liq bo'ladi, ular otasi nima uchun onasini kaltaklashini tushunolmaydi. Ba'zan sodir bo'layotgan voqealar uchun o'zini aybdor sanashi mumkin. Shu bilan birga, bolalarning kattalarga o'z muammolari haqida gapirishi qiyin bo'ladi. Ularga bu holatda yordam berish faqat ota-onalarning ishtirokida amalga oshirilishi mumkin.

Ota-onalarning zo'ravonligiga guvoh bo'lgan bolalarda tashvish, ruhiy tushkunlik, maktabda o'zlashtirish darajasining pastligi, qo'rquv, qo'rqinchli tushlar, ishtahaning yo'qligi (ortiqcha ovqatlanish yoki ovqatlanmaslik) kabi hissiy va xulq-atvor muammolarining paydo

⁶ Насилие в отношении женщин. <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

⁷ Ўша манба.

bo'lish xavfi yuqori bo'ladi. Bunday bolalar bolalik va o'smirlik davrida tajovuzkor xatti-harakatlarga moyil bo'lishi yoki aksincha, atrofdagi voqealarga befarq munosabatda bo'lishi va kelajakdagi oilaviy munosabatlarni qurishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

Shuning uchun oiladagi tazyiq va zo'ravonlikka yo'l qo'ymaslik, jabrlanganlarni esa reabilitatsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Bunda davlat siyosati doirasida mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari qatorida keng jamoatchilik va shaxsan fuqarolarning mas'uliyati va majburiyatlarini ado etishi asosiy o'rin egallaydi.

O'rganilgan dalillar va ularni baholash natijasida jamiyatdagi ayollarga nisbatan zo'ravonlikning oldini olish maqsadida 2019-yilda JSST, BMT Ayollar tashkiloti, BMTning 12 ta boshqa tashkilotlari va ikki hamkor tashkilotlar ko'magida ayollarga nisbatan zo'ravonlikning oldini olish bo'yicha "RESPECT women" nomli hisobot e'lon qilindi.⁸

"RESPECT" so'zining har bir harfi yettita strategiyani bosh (birinchi) harfidir: Aloqa ko'nikmalarini mustahkamlash (Relationship skills strengthening); Ayollarning imkoniyatlarini kengaytirish (Empowerment of women); Ta'minlangan xizmatlar (Services ensured); Qashshoqlikni kamaytirish (Poverty reduce); Maktab, ish va jamoat joylarida yaratilgan qulay muhit (Enabling environments created); Bolalar va o'smirlar tomonidan zo'ravonlikning oldini olish (Child and adolescent abuse prevention); O'zgartirilgan munosabat, e'tiqod va me'yorlar (Transformed attitudes, beliefs and norms).

Ushbu yetti strategiyani har biri resurslar cheklangan va yetarli bo'lgan sharoitda yordam ko'rsatish amaliyotlarini inobatga oladi. Misol sifatida turmush o'rtoqining zo'ravonligi qurboni bo'lgan ayollarga psixologik yordam va maslahatlar berish; ayollarning ijtimoiy va iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish; moddiy mablag' ajratish kabi chora-tadbirlarni nazarda tutadi. Shu bilan birga, turmush o'rtoqlarning har ikkalasida muloqot qobiliyatini yaxshilash hamda oilaviy munosabatlarni saqlash bo'yicha maslahat berish; gender tengligini targ'ib qilish va stereotiplarni o'zgartirish maqsadida aholi o'rtasida tushuntirish ishlari olib borish kabi yo'nalishlarda faoliyat yuritishini ta'minlaydi.

O'zbekiston qonunchiligida ma'lum normativ hujjatlar asosida oiladagi tazyiq va zo'ravonlikka uchrash holatlari va ularning oqibatlarini bartaraf etish hamda bu yo'nalishda bajarilishi kerak bo'lgan chora-tadbirlar belgilab berilgan. Ushbu normativ hujjatlarga "Xotin qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonun⁹, "Xotin-

Oiladagi tazyiq va zo'ravonlikka yo'l qo'ymaslik, jabrlanganlarni esa reabilitatsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Bunda davlat siyosati doirasida mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari qatorida keng jamoatchilik va shaxsan fuqarolarning mas'uliyati va majburiyatlarini ado etishi asosiy o'rin egallaydi.

⁸ Насилие в отношении женщин. <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

⁹ "Хотин кизларни тазйик ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида"ги ЎРҚ-561-сон Қонуни, 02.09.2019. <https://lex.uz/docs/4494709>

2021-yilda ayol-qizlardan tazyiq va zo'ravonlik holatlari yuzasidan huquqni muhofaza qilish organlariga 39 343 ta murojaat kelib tushgan.

qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi Qonun¹⁰, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ijtimoiy rehabilitatsiya qilish va moslashtirish, shuningdek, oilaviy-maishiy zo'rlik ishlatishning oldini olish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3827 sonli qarori¹¹, Vazirlar Mahkamasining "Moddiy yordam va ko'makka muhtoj oilalarni, xotin-qizlar va yoshlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori hamda "Tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan xotin-qizlarga himoya orderi berish ijrosini ta'minlash va monitoringini yuritish to'g'risida"gi Nizom kiradi.

Ma'lumotlarga ko'ra, 2021-yilda ayol-qizlardan tazyiq va zo'ravonlik holatlari yuzasidan huquqni muhofaza qilish organlariga 39 343 ta murojaat kelib tushgan. Ularning 34 330 tasi yoki 87 foizi oilada sodir etilgan. Mazkur holatlarning barchasiga himoya orderi berilgan bo'lib, ularning 378 tasi voyaga yetmaganlarga, 9 861 tasi 18–30 yoshdagi ayol-qizlarga, 29 104 tasi 30 yoshdan oshgan ayollarga berilgan¹².

Ma'lumki, *tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish* jarayoni oilada jabr ko'rgan xotin-qizlarning hayoti, sog'lig'i uchun paydo bo'lgan xavfni bartaraf etish – xavfsizligini ta'minlash, jabrlanuvchiga nisbatan tazyiq o'tkazgan va zo'ravonlik sodir etgan shaxs g'ayriqonuniy xatti-harakatlarni takroran amalga oshirishiga yo'l qo'ymaslik maqsadidagi iqtisodiy, ijtimoiy, huquqiy, tashkiliy, psixologik va boshqa tushdagi kechiktirib bo'lmaydigan tadbirlar tizimini o'z ichiga qamrab oladi. O'z navbatida *tazyiq va zo'ravonlikning oldini olish chora-tadbirlari* xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlik sodir etishga olib keladigan sabablar hamda shart-sharoitlarni erta aniqlash va bartaraf etish, jamiyatda xotin-qizlarning zo'ravonlikdan xoli bo'lish huquqlaridan xabardorligini oshirishga qaratilgan iqtisodiy, ijtimoiy, huquqiy, tibbiy va boshqa chora-tadbirlar tizimi sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga ko'ra, tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlangan shaxslar, jumladan, ayollar quyidagi huquqlarga egadirlar:

Birinchidan, o'ziga nisbatan tazyiq va zo'ravonlik sodir etilganligi yoki ularni sodir etish tahdidi mavjudligi to'g'risida ariza bilan tegishli vakolatli organlar, tashkilotlar yoxud sudga murojaat etish.

¹⁰ "Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида"ги ЎРҚ-562-сон Қонуни, 02.09.2019. <https://lex.uz/docs/4494849>

¹¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, шунингдек, оилавий-маиший зўрлик ишлатишнинг олдини олиш тизimini такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори, ПҚ-3827, 02.07.2018. <https://lex.uz/ru/docs/3804821>

¹² 87 процентов случаев насилия против женщин в 2021 году совершено в семье. 26.04.2022, <https://www.gazeta.uz/ru/2022/04/26/violence/>

Ikkinchidan, maxsus markazlarda, shuningdek, bepul telefon liniyasi orqali tekin huquqiy maslahat, iqtisodiy, ijtimoiy, psixologik, tibbiy va boshqa turdagi yordamlar olish.

Uchinchidan, ichki ishlar organlariga himoya orderi berish to'g'risidagi talab bilan murojaat qilish, himoya orderi shartlari buzilgan taqdirda esa ularni bu haqda xabardor qilish;

Himoya orderi – tazyiq va zo'rvonlikdan jabrlangan xotin-qizlarga davlat himoyasini taqdim etuvchi hujjat. Himoya orderini rasmiylashtirish vakolati profilaktika inspektoriga berilgan. Aniqlangan yoki kelib tushgan barcha zo'rvonlik holatlari yuzasidan ma'lumotlar hududiy profilaktika inspektori tomonidan o'rganib chiqilib, 24 soat ichida himoya orderi berish choralari ko'riladi. Himoya orderi 30 kun muddatga berilib, shu muddat mobaynida xavf bartaraf etilmasa, uni uzaytirish bo'yicha murojaatga asosan yana 30 kun muddatga uzaytiriladi. Himoya orderi berilishining asosiy maqsadi qayerda bo'lishidan qat'i nazar, zo'rvonlik holatlariga barham berish va takroriy zo'rvonlik yoki tazyiq holatlarining oldini olishdir. Mamlakatimizda himoya orderini berish amaliyoti "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'rvonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonun hamda Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 4-yanvardagi "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'rvonlikdan himoya qilish tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi qaroriga asosan 2021-yilning fevral oyidan berila boshlandi.

To'rtinchidan, sodir etilgan tazyiq va zo'rvonlik natijasida o'ziga yetkazilgan moddiy zararining o'rni qoplanishi hamda ma'naviy ziyon kompensatsiya qilinishi to'g'risidagi talab bilan sudga murojaat etish. Shu o'rinda, tazyiq va zo'rvonlikdan jabrlanganga yetkazilgan moddiy zararining o'rnini qoplash hamda ma'naviy ziyonni kompensatsiya qilish to'g'risidagi ariza bilan sudga murojaat etganda davlat boji to'lashdan ozod qilinishini alohida ta'kidlash joiz.

Mamlakatimiz qonunchiligiga ko'ra, tazyiq va zo'rvonlikning oldini olishga doir choralarni qo'llash uchun asoslar mavjud bo'lgan holatlarda mazkur mexanizmlar o'z ishini boshlaydi. Ushbu asoslarga quyidagilar kiritilgan:

- tazyiq va zo'rvonlik qurbonining murojaati;
- jismoniy yoki yuridik shaxslarning holat yuzasidan xabarlar;
- vakolatli organlar va tashkilotlar xodimlari tomonidan tazyiq yoki zo'rvonlik sodir etish yoxud ularni sodir etishga urinish faktlarining bevosita aniqlanishi;
- davlat organlaridan hamda boshqa tashkilotlardan kelib tushgan axborotlar.

***Himoya orderi
– tazyiq va
zo'rvonlikdan
jabrlangan xotin-
qizlarga davlat
himoyasini taqdim
etuvchi hujjat.
Himoya orderini
rasmiylashtirish
vakolati
profilaktika
inspektoriga
berilgan.***

*Oila va xotin-qizlar
davlat qo'mitasi
tomonidan
xotin-qizlarga
nisbatan tazyiq
va zo'ravonlik
holatlarining oldini
olish maqsadida
1146 telefon
tarmog'i faoliyati
ishga tushirilgan.*

Tazyiq va zo'ravonlik faktlari aniqlangan taqdirda xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilishni amalga oshiruvchi vakolatli organlar hamda tashkilotlar bu haqda tegishli ichki ishlar organlariga zudlik bilan xabar qilishlari majburiy sanaladi.

O'zbekiston Respublikasi Oila va xotin-qizlar davlat qo'mitasi tomonidan yordam ko'rsatish, maslahat berish mexanizmi hamda chora-tadbirlari, xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlik holatlarining oldini olish to'g'risida axborot olishni ta'minlash maqsadida respublikaning butun hududida tun-u kun ishlaydigan bepul 1146 telefon tarmog'i faoliyat yuritmoqda.

Mazkur telefon tarmog'i maxfiylikka rioya etgan holda ish olib boradi. "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonunning 30-moddasida "tazyiq va zo'ravonlikdan jabrlanuvchiga yordam ko'rsatgan shaxslarga ma'lum bo'lib qolgan barcha shaxsga doir ma'lumotlar tegishli qonun hujjatlari bilan qo'riqlanadi" deyilgan. Ishonch telefoni orqali olingan axborotlarning maxfiy saqlanishi, oshkor etilmasligi muhim ahamiyatga ega, albatta.

Og'ir ahvolga tushib qolgan ayollar uchun Respublika reabilitatsiya va moslashtirish markazi ham xizmat ko'rsatmoqda (1169). Bundan tashqari, ichki ishlar organlariga "102", "1102", "Ne molchi", "Zo'ravonlikka yo'l yo'q" nomli telegram kanallar va shu bilan bir qatorda, zo'ravonlik holatlari yuzasidan xabar berilishi mumkin bo'lgan boshqa ko'plab telefon raqamlar va ijtimoiy tarmoqlar mavjud. Zo'ravonlik holatlari bo'yicha xabar bergan shaxsga oid ma'lumotlar uning xohishiga ko'ra anonim bo'lishi mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, zo'ravonlik va tazyiq holatlari jamiyat rivojlanishining turli davrlari va darajalarida kuzatilgan bo'lib, ijtimoiy munosabatlarning negativ shakli sifatida ilmiy jihatdan tadqiq qilinishi maqsadga muvofiq. Bunda oilaviy zo'ravonlik va tazyiq oila ijtimoiy institutining barqaror rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi munosabat shakli sifatida unga olib keluvchi asosiy sabablar hamda uning oqibatlari, jumladan, farzand tarbiyasidagi ta'siri nuqtayi nazaridan o'rganilishi muhim ahamiyatga ega. Sharq va G'arb olimlarining tadqiqotlari doirasida olingan natijalarning umumiy va o'ziga xos jihatlari borligiga alohida e'tibor qaratilishi barobarida buning sabablari milliy va madaniy xususiyatlarga borib taqalishi mumkinligini inobatga olish lozim.

Jamiyatdagi oilaviy zo'ravonlik va tazyiqning ko'lamini kamaytirish, oldini olish va oqibatlari bilan kurashish maqsadida xalqaro tajriba hamda amaliyotini o'rganish, kurash mexanizmlarini tadqiq etish, aniqlangan

ustunlik va kamchiliklar ustida ishlash orqali jamiyatdagi holatni yaxshilash borasida amaliy chora-tadbirlar ishlab chiqish va qo‘llash imkoni paydo bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 2 июлдаги “Ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, шунингдек, оилавий-маиший зўрлик ишлатишнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3827-сон қарори. <https://lex.uz/ru/docs/3804821>
2. “Хотин қизларни тазйиқ ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида”ги ЎРҚ-561-сон Қонуни. <https://lex.uz/docs/4494709>
3. “Хотин-қизлар ва эркеклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида”ги ЎРҚ-562-сон Қонуни. <https://lex.uz/docs/4494849>
4. Татабадзе Г.С. Насилие как социальное явление. Вестник ВолГУ. Серия 7. Вып. 3. 2003-2004. – С.109–116. <https://cyberleninka.ru/article/n/nasilie-kak-sotsialnoe-yavlenie>
5. Гусеинов А.А., Апресян Р.Г. Этика: Учебник. – Москва: Гардарики, 2000. – С. 32.
6. Насилие в семье: как это влияет на ребенка и что делать? <https://www.unicef.by/press-centr/360.html?fbclid=IwAR1DliRgMqUPiXfx5BYiL87PeIqgYXeqrDenrRywBhUrKDNvtUZPattj64>
7. Родина И.В. Социальная проблематизация насилия в семье в современной России. Диссертация. 2007. – 355 с. <https://www.dissercat.com/content/sotsialnaya-problematizatsiya-nasiliya-v-seme-v-sovremennoi-rossii>
8. Усмонова Н. Хотин-қизлар ҳимояси доимий эътиборда. https://uza.uz/uz/posts/hotin-qizlar-himoyasi-doimiy-etiborda_270809
9. Стратусс А., Корбин Дж. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техники. *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. – Москва: Эдиториал УРСС, 2001. – 256 с.
10. *Violence against women Prevalence Estimates, 2018. Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. WHO: Geneva, 2021.* <file:///C:/Users/violance%20against%20women.pdf>

**OILA, XOTIN-QIZLAR VA
IJTIMOIY HAYOT**
СЕМЬЯ, ЖЕНЩИНЫ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ЖИЗНЬ
FAMILY, WOMEN AND SOCIAL LIFE

elektron ilmiy jurnal
электронный научный журнал
electronic scientific journal

2/2022

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2021-yil 17-iyundagi 1190-sonli
“Ommaviy axborot vositasi davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risida guvohnoma” berilgan.
“Oila, xotin-qizlar va ijtimoiy hayot” jurnali “Ijtimoiy boshqaruv” jurnalining vorisidir.

*Jurnal mahalla va oila institutlarini mustahkamlash hamda gender tengligiga oid barcha ijtimoiy
masalalar sohasida fanlararo fundamental, ilmiy-amaliy tadqiqotlar va innovatsion g‘oyalarni
tatbiq etishga ixtisoslashgan nashrdir.*

Журналу выдано «Свидетельство о государственной регистрации средств массовой информации»
№ 1190 Управлением печати и информации города Ташкент от 17 июня 2021 года.
Журнал “Семья, женщины и общественная жизнь” считается продолжение журнала “Социальное управление”.

*Настоящий журнал – издание, специализирующееся на применении междисциплинарных,
фундаментальных научно-практических исследований и инновационных идей во всех социальных
вопросах, касающихся укрепления институтов махалли, семьи и гендерного равенства.*

The journal was issued «Certificate of state registration of mass media» No.1190 by the Press and
Information Department of Tashkent city dated June 17, 2021.
The journal «Family, women and social life» is a continuation of the journal «Social management».

*This journal is a publication specializing in the application of interdisciplinary, fundamental scientific
and practical researches and innovative ideas in all social issues related to strengthening the institutions
of makhalla, family and gender equality.*

MUASSIS:

“Oila va xotin-qizlar” ilmiy-tadqiqot instituti

JURNAL TAHRIRIYATI:

Bosh muharrir: **Egamberdiyeva N.**

Bosh muharrir o‘rinbosari: **Musurmanova A.**

Mas’ul kotib: **Mavlonov B.**

Muharrirlar: **Yunusov U., Nomozova O‘.,
Jo‘rayeva M., Razzakova N.,
Sobirova E., Jabborov U.**

Sahifalovchi: **Umaraliyev Z.**

Dizaynerlar: **Abdullayev L., Sobirov F.**

Web dizayner: **Yakubov O.**

*Jurnaldagi materiallardan foydalanilganda mualliflik huquqini e’tiborga olgan
holda jurnalga havola berilishi shart.*

*Jurnalga kiritilgan maqola materiallari mazmuni mualliflarning shaxsiy
ilmiy-nazariy yondashuvi va qarashi sifatida talqin qilinadi.*

1940

Nashriyot ro‘yxat raqami № 1043191. 24.09.2021-y.

Bosishga ruxsat etildi: 21.08.2022.

“Times New Roman” garniturası. Qog‘oz bichimi: 60x84 1/8

Nashriyot bosma tabog‘i 11,6.

100000, Toshkent shahri, Mirzo Ulug‘bek tumani,
M.Ismoilıy ko‘chasi 1-G uy.

“SANBOOK EXCLUSIVE PRINT” XK bosmaxonasida chop etildi.

Toshkent, Yangıhayot tumani, 5-qurılısh hududi, 9-uy.